

Luovasta työstä elinvoimaa Suomeen

– talouskasvua,
kulttuuria ja sivistystä

Luovat ry:n hallitusohjelmatavoitteet vaalikaudelle 2027–2031

luovat

LUOVAN TYÖN
TEKIJÄT
JA YRITTÄJÄT

Kansainväliseen kasvuaan kannattaa panostaa – se on Suomen etu

Luovat alat muodostavat Suomelle suuren mahdollisuuden. Ne ovat monin verroin suurempi työllistäjä ja BKT-lisäarvon tuottaja kuin monet perinteiset teollisuuden alat.

Kulttuuri on kasvuala kaikkialla länsimaissa, ja myös Suomessa kulttuurin kulutus on kasvanut. Samalla kulttuuri ja taide toimivat yhteisen kansakuntamme identiteetin rakentajina. Ilman niitä ei ole Suomea tai suomalaisuutta sellaisena kuin me ne tunnemme.

Luovien alojen kasvumahdollisuudet tunnustetaan laajalti – nyt on tekojen aika!

Jotta luovat alat voivat tuottaa lisää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia, niiden kehitykseen pitää tulevalla hallituskaudella panostaa samalla tavalla kuin muihinkin kasvualoihin.

Tässä ohjelmassa on konkreettisia esityksiä siitä, mitä kotimaiset luovan työn tekijät, yrittäjät ja yritykset odottavat tulevan hallituksen ohjelmalta.

Luovan työn tekijät ja yrittäjät - Luovat ry

Vappu Aura
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Edunvalvontajohtaja

Luovat alat Suomessa

Arvo
16,7
mrd. euroa

Työllisyys noin
130 000
henkilöä

3,2 %
BKT:stä ja

2,9 %
työllisistä

LÄHDE: TILASTOKESKUS JA
FCG/PASI HOLM 2024/2025.
LUVUT VUODELTA 2023.

TIIVISTELMÄ

1 Luovien alojen toimintaedellytykset ja tekijänoikeudet turvattava myös tekoälyn aikakaudella

Avoimuus ja läpinäkyvyys tekoälyn koulutuksessa käytettyjen teosten ja materiaalien osalta tulee turvata, jotta niitä voi lisensoida ja saada siitä oikeudenmukainen korvaus. Lisäksi deepfake-väärennöksiä pitää torjua tehokkaasti EU-tasolla. > sivu 4

2 Yksityisen kopioinnin hyvitys uudistettava EU-käytännön mukaiseksi

OKM:n teettämän selvityksen mukaan Suomen vero-rahoitteinen hyvitysjärjestelmä on EU-oikeuden vastainen ja hyvitys noin kolmasosa muiden EU-maiden tasosta. Hyvitysjärjestelmä pitää uudistaa muiden EU-maiden malliseksi, hyvitystaso on nostettava kohtuulliseksi ja mukaan otettava kaikki kopioidut sisältölajit. > sivu 5

3 Tekijänoikeuksien valvonta ja täytäntöönpano päivitettävä pohjoismaiselle tasolle

IP-rikollisuutta on torjuttava tehokkaasti, ettei Suomesta tule tekijänoikeusrikollisuuden turvasatamaa. Poliisin tutkintakeinot riippuvat rikoksen rangaistusmaksimista, joka on nostettava pohjoismaiselle tasolle esimerkiksi lisäämällä törkeä tekomuoto. Lisäksi pitää lisätä viranomaisten osaamista, mahdollistaa dynaamiset estomääräykset ja säätää tekijänoikeusjärjestöille asiavaltuus edustaa tuomioistuimessa asiakkaitaan. > sivu 6

4 Luovien alojen kasvulle vauhtia kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian toimenpiteillä

Kulttuuripoliittinen selonteko ja luovan talouden kasvustrategia pitää panna toimeen täysimääräisesti. Luoville aloille tulee luoda räätälöityjä edistämismalleja, koska Business Finlandin tukijärjestelmät on rakennettu pitkälti suurten teollisuusyritysten ehdoilla. Av-tuotanto-kannustimen ehtoja on korjattava kotimaisille tuotannoille sopiviksi ja rahoitusta lisättävä (mm. Elokuvasäätien tuet). > sivu 7

5 Luovien alojen kotimaista kysyntää ja lukutaitoa edistettävä arvonlisäveron laskulla

Suomalaisten lukutaitoa ja kulttuuri-osallistumista on vahvistettava ja kansalaisia kannustettava kulttuuri- ja mediasisältöjen käyttäjiksi alentamalla media- ja kulttuuri-tuotteiden sekä kulttuuritapahtumien arvonlisäveroa. Se on hyvä tapa panostaa sivistykseen ja yhteisten asioiden seuraamiseen ja lisää kulttuurin saavutettavuutta esimerkiksi perheille, lapsille ja nuorille. > sivu 8

6 Kulttuurin rahoituksen taso ja ennustettavuus korjattava

Nostetaan OKM:n kulttuurinrahoituksen budjettimomentti 29.80 yhteen prosenttiin valtion budjetista nykyisen noin 0,6 prosentin sijaan. Nostetaan rahoitustasoa kehyskaudella ja sidotaan se indeksiin, jotta perusrahoitus on vakaata ja ennustettavaa. Varmistetaan, että digitointihankkeissa maksetaan asianmukaiset tekijänoikeuskorvaukset ja että rakennusprojekteissa noudatetaan taiteen prosenttiperiaatetta. > sivu 9

7 Taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden työttömyysturva oikeudenmukaiseksi

Koska luovien alojen työ rakentuu usein pätkätöistä ja monenlaisista tulonlähteistä, niiden sosiaaliturvaa on selkeytettävä ja työvoimapoliittiset tulkinnat yhtenäistettävä. Työttömyysturvan suojaosa tulee palauttaa kannustinloukkujen purkamiseksi. Yhdistelmävakuutusta on kehitettävä, ja apurahat ja tekijänoikeustulot huomioitava työttömyysturvassa oikeudenmukaisesti. > sivu 10

1

Luovien alojen toimintaedellytykset ja tekijänoikeudet turvattava myös tekoälyn aikakaudella

Tekijänoikeuksien noudattaminen tekoälyalustoilla tulee turvata, tekoälyn kouluttamiseen tulee hankkia lisenssi ja deepfake-väärennösten käyttäminen pitää estää.

TEKOÄLYN KEHITTÄJIEN ja tekoälypalvelujen toimintatavat asettavat luoville aloille uusia haasteita. Tekoäly ei tuota mitään itsenäisesti, vaan sen ns. kouluttamiseen on käytetty ihmisen luomia teoksia ja esityksiä lupaa kysymättä ja korvauksetta, ja tarjolla on nyt generatiivisia tekoälypalveluja, joiden olemassaolo perustuu tällaiselle aineistolle ja toiminnalle. Voitot kerätään tekoäly-yhtiöissä samalla, kun alkuperäisten tekijöiden ansainta heikkenee entisestään.

Lisäksi tekoäly mahdollistaa ihmisen äänen ja liikkuvan kuvan väärentämisen. Henkilön identiteetin luvaton hyödyntäminen loukkaa yksilön suojaa ja mahdollistaa monenlaiset rikokset. Esiintyvien taiteilijoiden kohdalla se voi myös viedä edellytykset harjoittaa ammattia. Näihin ongelmiin pitää hakea vastauksia sekä EU-tasolla että kansallisesti.

Suomen tulee ottaa aktiivisesti kantaa luovan työn ja sen tekijöiden puolesta, kun EU:ssa päätetään teosten käytöstä ja korvausten reunaehdoista generatiivista tekoälyä ja sen kouluttamista koskien. Lähtökohdaksi on otettava, että generatiiviset tekoälymallit ovat käyttäneet koulutukseen tekijänoikeudella suojattuja teoksia, ellei toisin osoiteta.

Jotta tekoälyn koulutusta voidaan lisensoida, tarvitaan läpinäkyvyyttä sen suhteen, mitä teoksia kouluttamisessa on käytetty. Tarjolla on useita lisensointimalleja: oikeudenhaltijat voivat lisensoida käyttölupia suoraan tai tekijänoikeusjärjestöjen kautta. On varmistettava, että yhteisiä pelisääntöjä noudattavat kaikki palvelut, joita EU-alueella on tarjolla.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Tekoälyn koulutus edellyttää lupaa ja korvausta. EU-tasolla voimassa oleva sääntely (mm. tekoälyasetus) pannaan Suomessa täytäntöön siten, että läpinäkyvyys toteutuu ja lisensiointiin avautuu aito mahdollisuus.
- Varmistetaan tekoälysääntelyn tehokas valvonta turvaamalla riittävät resurssit ja aineettomien oikeuksien asiantuntemus viranomaistoiminnassa.
- Kenenkään äänen, kuvan, nimen ja hahmon luvaton käyttö ei saa olla mahdollista. Suomen tulee vahvasti ajaa sitä, että EU toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta voidaan tehokkaasti puuttua ns. deepfake-käyttöön ja saada luvaton sisältö nopeasti poistetuksi.

2

Yksityisen kopioinnin hyvitys uudistettava EU-käytännön mukaiseksi

Yksityisen kopioinnin oikeus luotiin 60-luvulla mahdollistamaan musiikin nauhoittaminen kasettinauhurilla. Nykyisin sen nojalla ladataan vuosittain maksutta noin miljardin euron arvosta esimerkiksi musiikki- ja elokuvatuotteita sekä graafisia tuotteita.

YKSITYISEN KOPIOINNIN hyvitys on luovan työn tekijöille maksettava korvaus siitä, että jokainen kansalainen saa laillisesti tallentaa teoksia omaan yksityiseen käyttöönsä. Suomi on EU-maiden joukossa poikkeus siinä suhteessa, että meillä hyvitys rahoitetaan verovaroilla. Muissa EU-maissa se kerätään tallennusmaksuna markkinoilta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan Suomen nykyinen budjettirahoitteinen malli on EU-oikeuden vastainen ja budjetista kustannettava nykyinen 5,5 miljoonan euron hyvitys on selvästi muita EU-maita matalampi. Se on selvästi liian vähän, sillä kopiointi aiheuttaa tutkimusten mukaan noin 46 miljoonan euron haitan myynti- ja striimaustulojen menetyksenä. Selvityksessä esitetään, että Suomen hyvitysjärjestelmä tulee uudistaa ja hyvityksen suuruus pitää nostaa eurooppalaiselle tasolle.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä uudistetaan muiden EU-maiden kaltaiseksi, hyvitystaso korotetaan vastaamaan kopioinnista aiheutuvaa haittaa sekä hyvitys laajennetaan kaikkiin teoslajeihin, joissa yksityistä kopiointia tapahtuu.

FAKTA

Tekijänoikeus on luovien alojen talouden perusta

- Sekä luovien alojen tekijöiden ja taiteilijoiden elanto että luovien alojen talous perustuvat pitkälti tekijänoikeuteen. Kyse on tekijän omistusoikeudesta luomaansa teokseen ja esittävän taiteilijan määräysvallasta oman esityksensä hyödyntämiseen.
- Tekijänoikeuden perusteella tekijä voi edellyttää luvan hankkimista ja korvausta teoksen hyödyntämisestä. Tälle pohjalle rakentuu luovien alojen talous ja laaja yritysten arvoketju, jossa teoksia esitetään, hyödynnetään, monistetaan ja välitetään yleisölle elävinä esityksinä tai tallenteina lukuisten digi- ja mediakanavien kautta.
- Sitä mukaa, kun tekninen kehitys on tuottanut uusia tapoja teosten hyödyntämiseen (mm. kirjapaino, radio, tv, äänilevyt ja muut tallenteet, internet, striimauspalvelut) tekijänoikeutta on tarpeen mukaan kehitetty kattamaan uudetkin tekniikat ja toimintatavat. Monasti kyse on ollut vain sen muistuttamisesta, että omistusoikeus ja määräysvalta koskevat myös uusia keksintöjä. Tekijänoikeus on teknologiasta riippumaton oikeus.
- Uusin haaste on generatiivinen tekoäly. Sen kouluttamiseen on käytetty toisten teoksia ja esityksiä lupaa kysymättä ja korvauksetta. Lisäksi sen avulla pystyy tekemään ns. deepfake-väärennöksiä niin esiintyvistä taiteilijoista kuin muistakin ihmisistä.

3 Tekijänoikeuksien valvonta ja täytäntöönpano päivitettävä pohjoismaiselle tasolle

Suomesta ei saa antaa kehittyä tekijänoikeusrikollisuuden turvasatamaa, jollaiseksi se on jo muuttumassa ilman pikaisia toimenpiteitä.

SUOMEN POLIISILLA tulee olla yhtä hyvät oikeudet selvittää IP-rikoksia kuin lähimaissa. Nyt ne ovat merkittävästi heikommät. Syynä ovat muita Pohjoismaita matalammat rangaistusmaksimit. Rangaistusmaksimien taso määrittää sallitut tutkintakeinot, jotka ovat Suomessa puutteelliset. Siten järjestäytyneen rikollisuuden operoimisiin laittomiin palveluihin ei voida tehokkaasti puuttua ja saattaa rikolliset vastuuseen. Lisäksi on ilmennyt, että tekijänoikeusjärjestöiltä puuttuu oikeus ajaa ja puolustaa oikeudessa edustamiensa asiakkaiden asioita. Nämä molemmat epäkohdat tulee korjata.

> **Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:**

- Nostetaan tekijänoikeusrikosten maksimirangaistus pohjoismaiselle tasolle lisäämällä rikoslakiin törkeä tekemuoto.
- Varmistetaan tekijänoikeuden täytäntöönpanon edellytyksenä olevaa tiedonsaanti oikeudenhaltijoille ja säädetään dynaamisista estomääräyksistä oikeudenloukkausten pysäyttämiseksi.
- Luodaan lainsäädännöllä tekijänoikeusjärjestöille asiavaltuus asiakkaidensa oikeuksien puolustamiseksi ja valvomiseksi.

FAKTA

Luovat alat kuuluvat OECD-alueen nopeimmin kasvaviin toimialoihin

- Luovat alat kuuluvat nopeimmin kasvaviin toimialoihin OECD-alueella. OECD:n raportin (2022) mukaan ”Kulttuuriala ja luovat alat ovat merkittävä taloudellinen veturi, jolla on vahva kasvupotentiaali. - - Pandemiakriisiä edeltävällä vuosikymmenellä CCS-yritysten määrän kasvu oli nopeampaa kuin muualla yritystaloudessa (18 % vs. 12 %). - - Kulttuurialan ja luovien alojen työpaikkojen kasvu ylitti yleisen työllisyyden kasvun useimmissa OECD-maissa (13,4 % vs. 9,1 %).”
- Tilastokeskuksen mukaan luovat alat ovat Suomessa monin verroin suurempi työllistäjä ja BKT-lisäarvon tuottaja kuin monet perinteiset teollisuuden alat.
- Myös eduskunnan valtiovarainvaliokunta kiinnitti huomioita tähän tosiasiaan vuoden 2026 budjettia koskevassa mietinnössään. Valiokunnan mukaan ”luova ala on noin 16,7 mrd. euron kasvuala, joka työllistää noin 130 000 henkilöä ja kattaa 3,2 prosenttia BKT:stä. - - Kulttuuri on kasvuala kaikkialla länsimaissa, ja myös Suomessa kulttuurin kulutus on kasvanut pitkään, sillä ihmisten vapaa-ajan arvostus on kasvanut.”
- Luovien alojen yritykset ovat usein pieniä ja laajempi henkilöstö palkataan mukaan vasta projekteihin (esim. elokuva- tai tv-sarjatuotanto, äänitteen tuotanto, konsertti, festivaali, teatteriesitys).
- Jotta edistämistoimet ovat tehokkaita, niiden suunnittelussa pitää ottaa huomioon edellä kuvatut luovien alojen ominaispiirteet kuten pieni yrityskoko, yritysomaisuuden vähäiset vakuusarvot ja verkostomainen toimintamalli.

4

Luovien alojen kasvulle vauhtia kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian toimenpiteillä

Luovien alojen edistämiseen tarvitaan riittävää resursointia ja luovien alojen ominaispiirteiden huomioon ottamista alan edistämistoimissa.

LUOVAT ALAT ovat kasvava toimiala, jonka edistäminen on tärkeää sekä talouskasvun että työllisyyden kannalta. Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteena on, että kulttuuri- ja luovien alojen julkinen rahoitus ja rakenteet vahvistuvat vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) kaksinkertaistuu. Jotta luovien alojen edistämistoimet ovat tehokkaita, tuki- ja rahoitustoimia tulee kehittää yhdessä luovien alojen yritysten kanssa alalle paremmin sopiviksi ottaen huomioon aineettomien oikeuksien arvonmäärityksiin liittyvät haasteet sekä alan ominaispiirteet – kuten pieni yrityskoko, IP-talous ja verkostomainen toimintamalli.

Sekä av-alan tuotantokannustin että Suomen elokuvasäätien tuet ovat valtiolle nettoposiitivisia instrumentteja ja ne vivuttavat yksityistä ja ulkomaista rahoitusta. Valitettavasti av-kannustimen ehdot (mm. tuotantojen minimikustannustaso ja vaadittu ulkomaisen rahan osuus) ovat muuttuneet sellaisiksi, että ne käytännössä estävät kotimaisia tuotantoja hyödyntämästä sitä.

Panostetaan kasvuun toteuttamalla kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian esittämät toimenpiteet, korjaamalla alan rahoitusinstrumentteja ja panostamalla kasvua edistäviin ohjelmiin.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Resursoidaan ja toteutetaan luovan talouden kasvustrategian ja kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteet luovien alojen edistämiseksi.
- Hyödynnetään toimenpiteiden jalkautuksessa kasvusopimusten prosesseja ja -työryhmiä turvaamalla työn resurssit.
- Vahvistetaan IP:hen perustuvan liiketoiminnan ja viennin tilastointia. Uudistetaan Business Finlandin luoville aloille suunnattujen yritystukien kriteerejä ja käytäntöjä yhteistyössä alan yritysten kanssa sekä kehitetään alan erityispiirteet huomioivia, räätälöityjä rahoitusinstrumentteja. T&K-rahoituksen rinnalle lisätään innovaatorahoitusta kaupallistamiseen, brändäykseen ja yrityksissä tapahtuviin sisältöinnovaatioihin.
- Kehitetään aineettoman omaisuuden vakuusarvon määrittämistä ja keinoja parantaa mahdollisuuksia sen käyttöön vakuutena Suomessa.
- Laaditaan uusi Suomen kulttuurin ja luovien alojen vienninedistämisohjelma, jolla kehitetään luovien sisältöjen vientiä tukevia instrumentteja (esim. messutuet).
- Vakiinnutetaan av-tuotantokannustin, pidetään maksuhyvityksen taso kilpailukykyisenä suhteessa naapurimaihin, korotetaan myöntövaltuus asteittain 80 milj. euroon vuodessa ja palautetaan rahoitusehdot sellaisiksi, että myös kotimaiset tuotantoyhtiöt voivat hyödyntää instrumenttia.
- Vahvistetaan Suomen elokuvasäätien roolia ja nostetaan sen rahoitus pohjoismaiselle tasolle ja indeksoidaan sen tukivarat.

5

Luovien alojen kotimaista kysyntää ja lukutaitoa edistettävä arvonlisäveron laskulla

Verotus ohjaa monella tavoin sekä kuluttajien että yritysten toimintaa. Tämä kannattaa hyödyntää myös kasvutoimenpiteissä vauhdittamalla luovien alojen kasvua verotuksen keinoin.

OIKEIN KOHDENNETUT verotusratkaisut tukevat kysyntää, kansainvälistymistä ja työllisyyttä. Luovien alojen tuottamat tapahtumat tukevat yhteisöllisyyttä, kirjojen ja lehtien kaltaiset sisällöt vahvistavat ihmisten kykyä toimia kriittisinä ja vaikuttavina kansalaisina sekä vahvistavat lukutaitoa. Lukutaito puolestaan antaa avaimet oppimiseen ja osaamiseen.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Kotimaisen kulttuurin sekä kansalaisten lukutaidon edistämiseksi alennetaan kirjojen, lehtien, tallenteiden sekä kulttuuritapahtumien pääsylippujen arvonlisäveroja.

FAKTA

Kulttuurin julkinen rahoitus on ollut laskussa, samalla kun kustannukset kasvavat

- Kulttuurijärjestöt ovat pitkään kampanjoineet teemalla kulttuuribudjetti prosenttiin valtion budjetista. Tällä viitataan valtion talousarvion ”taide- ja kulttuuri”-budjettimomenttiin 29.80, jota kautta valtaosa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurirahoituksesta jaetaan. Tämä budjettimomentti oli ennen koronaa vuonna 2019 noin 0,8 prosenttia valtion budjetista. Nyt se on enää noin 0,6 % valtion budjetista. Samaan aikaan hinnat ovat nousseet lähes viidenneksellä.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön suora rahoitus taiteelle ja kulttuurille (momentti 29.80) on ollut koronapandemian jälkeen laskussa. Vuoden 2023 budjetissa se oli 642,9 miljoonaa euroa ja vuoden 2026 budjetissa se on enää 561,7 miljoonaa. Luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta ne kertovat selvästi suunnan. Suoran rahoituksen lisäksi kulttuuriin saatetaan laskea mukaan myös osa opetussektoria, minkä vuoksi summat vaihtelevat lasketatavan mukaan. Esimerkiksi kulttuuripoliittisessa selonteossa mainittu 881 miljoonaa euroa sisältää myös kansalais- ja liikuntaopistoille suunnatun rahoituksen.
- Opetus ja kulttuuriministeriön lisäksi merkittäviä rahoituslähteitä ovat kuntien kulttuuripalvelujen valtionosuudet, YLE-rahoitus sekä Business Finlandin tuet. Kulttuuripoliittisen selonteon mukaan kulttuurin ja luovien alojen toimintaedellytysten turvaaminen vaatii rakenteiden ja rahoituksen uudistamista ja vahvistamista. Selonteossa painotetaan, että lähtökohtana on oltava riittävä ja ennakoitava rahoitus koko kulttuurialalle.

6

Kulttuurin rahoituksen taso ja ennustettavuus korjattava

Suomessa tarvitaan riittävä ja ennustettava kulttuurirahoitus, joka vahvistaa kansallista kulttuuria ja sitä osaamista, mistä menestys kasvaa.

KULTTUURI ON kansallisesti tärkeää. Se lisää hyvinvointia, vahvistaa resilienssiä ja yhteishenkeä, viihdyttää ja herättää ajatuksia, auttaa ihmisiä ongelmissa, torjuu syrjäytymistä. Lisäksi ikiomalla kansallisella kulttuurillamme on myös oma itseisarvonsa. Kulttuuripoliittisessa selonteossa todetaan, että kulttuuri on jokaisen oikeus.

Siksi on tärkeä vahvistaa kulttuurin ja luovien alojen toimintaedellytyksiä kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteiden ja toimenpideohjelman mukaisesti.

Jotta kulttuurialan toimijoille voidaan varmistaa riittävä näkyminen tulevaisuuteen, on keskeiset rahoitusmomentit sidottava indeksiin. Kestävä kasvu edellyttää perusrahoituksen vahvistamista ja ennakoitavuutta niin tekijöille kuin kulttuurijärjestöille.

Valtion tulee kunnioittaa tekijänoikeuksia valtion rahoittamissa digitointi- ja kulttuurihankkeissa. Niissä tulee aina varata riittävät määrärahat tekijänoikeuskorvauksiin. Valtion tulee myös sitoutua taiteen hankinnan prosenttiperiaatteeseen valtion omissa rakennushankkeissa.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Vahvistetaan luovien alojen rahoitusta ja kasvutoimia kulttuuripoliittisen selonteon mukaisesti. Kasvatetaan rahoituksen tasoa kehyskaudella. Pitkän aikavälin tavoitteena on OKM:n kulttuuribudjetin nostaminen prosenttiin valtion budjetista.
- Lisätään ennakoitavuutta sitomalla kulttuurirahoituksen keskeiset momentit indeksiin ja laatimalla monivuotiset rahoitussuunnitelmat keskeisille kulttuurin momenteille.
- Edistetään kulttuuripoliittisen selonteon ja luovan talouden kasvustrategian toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriössä, työ- ja elinkeinoministeriössä, liikenne- ja viestintäministeriössä, valtiovarainministeriössä sekä ulkoministeriössä.
- Varmistetaan luovien alojen tekijöiden työskentelymahdollisuudet riittävällä ja yhdenvertaisella apurahajärjestelmällä.
- Varataan valtion rahoittamissa digitointi- ja kulttuurihankkeissa riittävät määrärahat tekijänoikeuskorvauksiin ja noudatetaan valtion rakennushankkeissa taiteen hankinnan prosenttiperiaatetta.

7

Taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden työttömyysturva oikeudenmukaiseksi

Taiteilijan ja tekijän toimeentulon turvaaminen elämän eri tilanteissa vaatii sen huomiointia, että alalla työskennellään usein itsensätyöllistäjinä ja lyhytkestoisissa projekteissa.

SELKEYTETÄÄN itsensätyöllistäjän työttömyys- ja sosiaaliturvaa. Luovien alojen tulot ovat sirpaleisia ja monilähteisiä. Myös pienyrityksillä ja itsensätyöllistäjillä tulee olla oikeudenmukainen ja ennustettava mahdollisuus työttömyysturvaan. Päätöksenteon tulee olla ennakoitavaa ja yhdenvertaista, jotta kannustinloukut vähenevät.

Nykyisessä taloustilanteessa on tärkeää kannustaa työttömiä ottamaan vastaan myös lyhytkestoista työtä. Työttömyysturvan suojaosan palauttaminen mahdollistaa tämän, koska silloin pienikin tulo on aidosti lisätuloa perheelle. Luovilla aloilla työt ovat usein projektiluonteisia, mutta luovien alojen yritysille on välttämätöntä saada myös lyhyisiin projekteihin työntekijöitä. Sekä työttömien, kansantalouden että yritysten kannalta on tärkeää, ettei työttömyysturvajärjestelmä luo kannustinloukkuja, jotka vähentävät valmiutta ottaa työtä vastaan.



Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Palautetaan työttömyysturvan suojaosa ja poistetaan mm. sivutoimista yrittäjyyttä haittaavat kannustinloukut, ettei työttömän oma aktiivisuus työn saamiseksi johda työttömyysturvan heikentymiseen.
- Täsmennetään työvoimapolitiittiset arviointikriteerit valtakunnallisesti yhtenäisiksi, jotta esimerkiksi yhdistelmävakuutuksen soveltaminen mahdollistuu nykyistä useammalle henkilölle, joka toimii palkansaajan ja yrittäjän aseman välimaastossa.
- Perustetaan luovien alojen tekijöiden toimeentulon neuvottelukunta (OKM, STM, TEM), jonka tehtävänä on ohjeiden systemaattinen läpikäynti ja kehittäminen.
- Varmistetaan ohjeistuksella, että työttömyysturvapäätöksissä huomioidaan monilähteinen, epäsäännöllinen ansainta ja luotetaan ensisijaisesti henkilön omaan ilmoitukseen.
- Huomioidaan työttömyys- ja sosiaaliturvaa kehitettäessä erilaiset työntekeksen tavat ja luovalle alalle tyypilliset tulomuodot, kuten apurahat ja tekijänoikeustulot, ja varmistetaan näiden tulomuotojen oikeudenmukainen kohtelu suhteessa muihin tulomuotoihin.

FAKTA

Luovien alojen ammattilaiset ovat työttömyysturvan väliinputoajia

- Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan ”vuonna 2023 päätyössään kulttuuri-ammateissa toimivia oli noin 130 600”, joista noin 20 000 työskentelee muilla kuin varsinaisilla kulttuuritoimialoilla. (Tilastokeskuksen katsaus 23.4.2024)
- Kulttuurin ammattilaisista noin 25 % toimii yrittäjänä, mikä

on selvästi enemmän kuin työmarkkinoilla keskimäärin.

- Työ on usein projektiluonteista ja määräaikaista: 13 % työskenteli määräaikaaisessa työsuhteessa. 11 %:lla oli samanaikaisesti useampi kuin yksi työpaikka, mikä kertoo työn koostumisesta useista rinnakkaisista toimeksiannoista.
- Luovien alojen työ muodostuu

tyypillisesti palkkatyön, yrittäjyyden ja apurahakausien yhdistelmistä. Koska työttömyysturvajärjestelmä tarkastelee henkilöä joko palkansaajana tai yrittäjänä, monimuotoinen työ ei kerrytä työttömyysturvaa johdonmukaisesti vaan luovien alojen ammattilaisten työttömyysturva voi jäädä vajaaksi.

Lisäksi Luovat ry tukee seuraavia jäsenjärjestöjensä esityksiä:

1 Ohjelma, joka tuo kulttuuria lapsille ja nuorille.

Vahvistetaan lasten ja nuorten pääsyä laadukkaaseen kulttuuriin ja taideopetukseen koko maassa. Kulttuuri-osallistuminen rakentaa hyvinvointia ja osaamista sekä luo pohjaa tulevaisuuden tekijöille ja yleisöille. Tuetaan lukutaitoa ja -intoa.

Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Laaditaan poikkihallinnollinen ohjelma kulttuurikasvatuksen ja alueellisen saavutettavuuden vahvistamiseksi.

2 Päivitetään lainauskorvaukset. Yleiset

kirjastot kuuluvat kansalaisten eniten käyttämiin kulttuuripalveluihin. Lainauskorvauksen määrärahaan ei ole tehty indeksitarkistusta vuoden 2016 jälkeen, vaikka elinkustannukset ovat nousseet yli 20 % ja kirjojen lainaaminen on kasvanut sekä fyysisten että digitaalisten teosten osalta. Korvaukset eivät myöskään kata kaikkea digitaalista kirjastokäyttöä: verkkokirjahyllypalveluiden käytöstä korvausta ei makseta, mikä asettaa kirjalliset teokset ja niiden tekijät eriarvoiseen asemaan.

Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Lainauskorvaus uudistetaan teknologianeutraalisti kattamaan myös verkkokirjahyllyjen käyttö.
- Korotetaan lainauskorvausten tasoa elinkustannusindeksin mukaisesti 20 % ja sidotaan se tämän jälkeen indeksiin.

3 Selvitetään tekijänoikeustulojen veromallien kehittämistarpeet.

Hallitus valmistelee selvityksen tekijänoikeustulojen veromallien kehittämistarpeista ja toteuttaa tarvittavat kasvua tukevat uudistukset.

Esitämme, että hallitusohjelmassa linjataan seuraavasti:

- Hallitus valmistelee selvityksen tekijänoikeustulojen veromallien kehittämistarpeista (mm. Ruotsin malli) ja toteuttaa tarvittavat kasvua tukevat uudistukset.

Luovan työn tekijät ja yrittäjät –
Luovat ry on kotimainen yhteistyöverkosto, jonka tehtävänä on edistää luovan alan toimintaedellytyksiä vaikuttamalla lainsäädäntöön, tekemällä positiivista tekijänoikeusviestintää sekä toimimalla luovan alan keskustelufoorumina ja tiedonjakajana.

JÄSENJÄRJESTÖT

Luovat ry:ssä ovat mukana seuraavat 16 luovan alan järjestöä:

Audiovisual Producers Finland – APFI ry
Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry
Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
Sanasto ry
Kopiosto ry
Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry
Kuvittajat ry
Musiikkituottajat – IFPI Finland ry
Suomen Kirjailijaliitto ry
Suomen Musiikintekijät ry
Suomen Musiikkikustantajat ry
Suomen Muusikkojen Liitto ry
Suomen Säveltäjät ry
Suomen tietokirjailijat ry
Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus – TTVK ry

luovat

LUOVAN TYÖN
TEKIJÄT
JA YRITTÄJÄT

luovat.org

